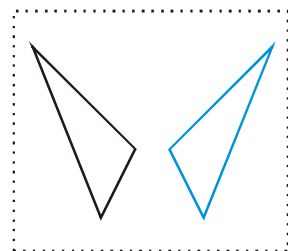
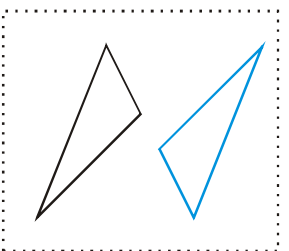
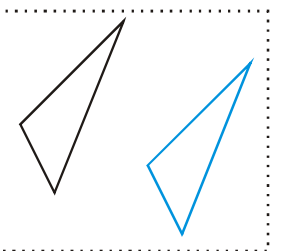
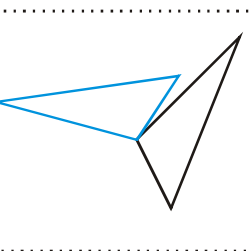
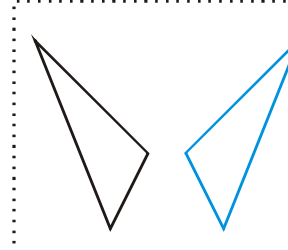
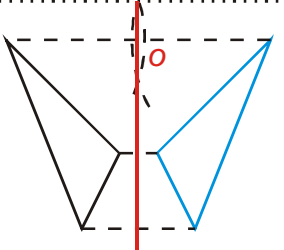
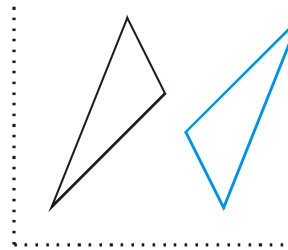
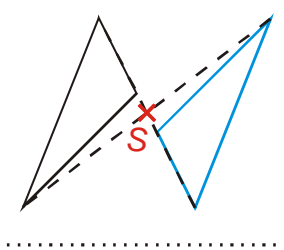
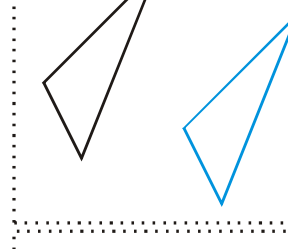
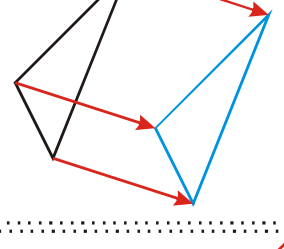
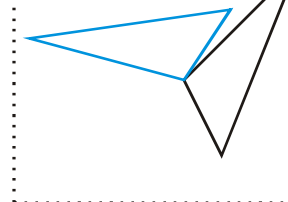
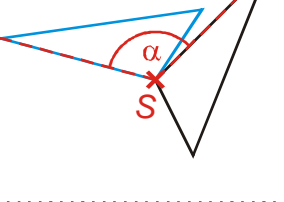

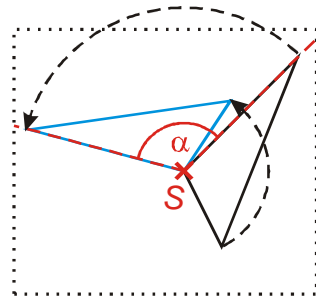
2.4.8 Otočení I

Předpoklady: 020407

Př. 1: Uvnitř každého čtverce je dvojice shodných trojúhelníků (černý je vzor, modrý je obraz). Jakým způsobem vznikl obraz ze vzoru? Narýsuj charakteristický prvek každého zobrazení (například střed souměrnosti, ...).

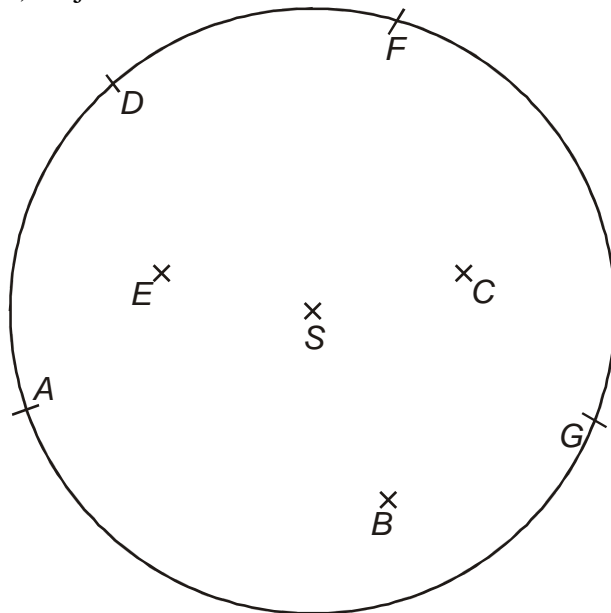
			
	<p>Trojúhelníky jsou osově souměrné (přehnutím papíru můžeme černý zobrazit na modrý). Osu souměrnosti najdeme jako osu ohraničených dvojicí bodů vzor-obraz.</p>		
	<p>Trojúhelníky jsou středově souměrné. Střed souměrnosti najdeme jako průsečík přímk, které spojují dvojice bodů vzor-obraz.</p>		
	<p>Trojúhelníky jsou posunuté (modrý vznikl posunutím černého). Charakteristikou posunutí je šipka, která ukazuje posunutí, kterým ze vzoru získáme obraz.</p>		
	<p>Modrý trojúhelník vznikl otočením černého okolo společného vrcholu. Otočení charakterizuje střed otáčení a úhel, o který jsme trojúhelník otočili.</p>		

Př. 2: Vyznač na posledním obrázku předchozího příkladu obloučkem, jakým způsobem se otáčel každý z vrcholů trojúhelníku.

Př. 3: Na obrázku je kružnice se středem v bodě S a několik vyznačených bodů.

- Do kterých z vyznačených bodů se může zobrazit bod A při otočení o libovolný úhel okolo středu S ?
- Do kterých z vyznačených bodů se může zobrazit bod C při otočení o libovolný úhel okolo středu S ?
- Vyznač všechny body, do kterých můžeme okolo středu S otočit bod B .
- Změř úhel, o který se otočil okolo středu S bod A , když se zobrazil na body nalezené v bodě a).
- Najdi obraz bodu B v otočení okolo středu S o 45° .

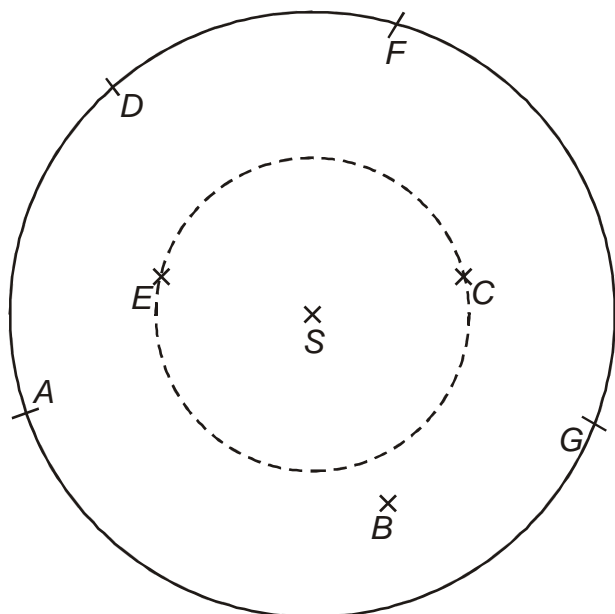

a) Do kterých z vyznačených bodů se může zobrazit bod A při otočení o libovolný úhel okolo středu S ?

Bod A se může zobrazit do bodů D , F a G . (body na vyznačené kružnici se středem S a poloměrem $|SA|$).

b) Do kterých z vyznačených bodů se může zobrazit bod C při otočení o libovolný úhel okolo středu S ?

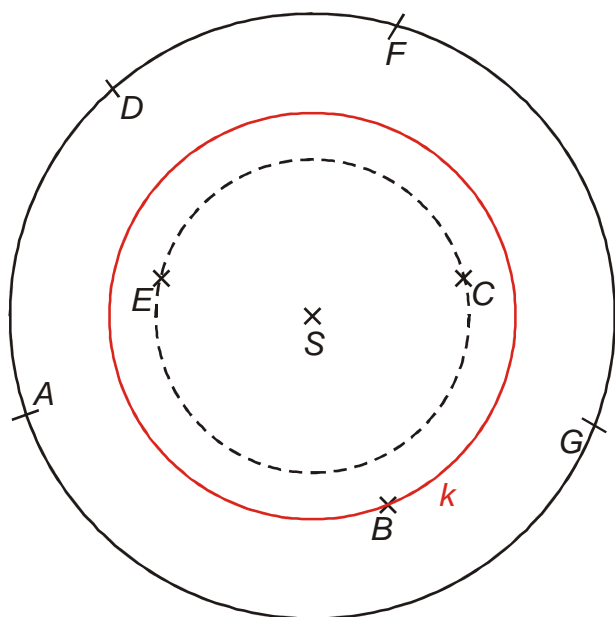
Narýsujeme do obrázku kružnici se středem S a poloměrem $|SC|$. Na body, které leží na této kružnici se může zobrazit bod C (zřejmě půjde o bod E).

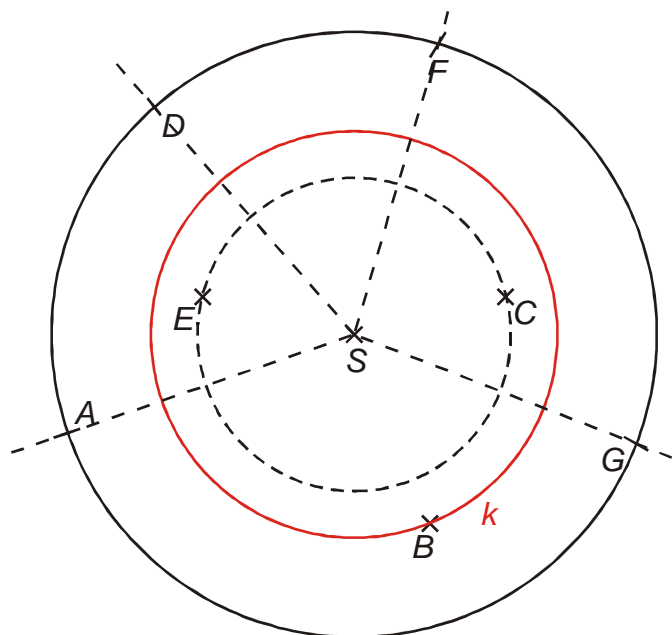
Z vyznačených bodů se při otočení okolo bodu S může bod C zobrazit pouze na bod E .

c) Vyznač všechny body, do kterých můžeme okolo středu S otočit bod B .

Narýsujeme kružnici $k(S; |SB|)$.

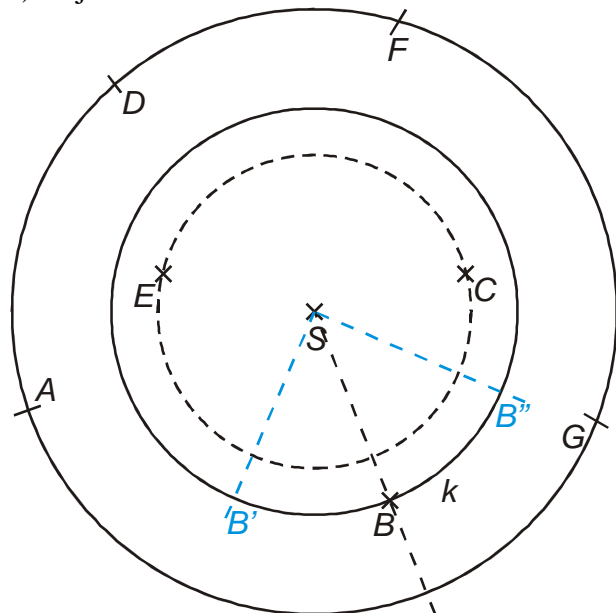
d) Změř úhel, o který se otočil okolo středu S bod A , když se zobrazil na body nalezené v bodě a).

Úhly otočení:

- bod D : otočení o úhel 68° po směru hodinových ručiček (velikost úhlu ASD) nebo 292° proti směru hodinových ručiček,
- bod F : otočení o úhel 125° po směru hodinových ručiček (velikost úhlu ASF) nebo 235° proti směru hodinových ručiček,
- bod G : otočení o úhel 221° po směru hodinových ručiček (velikost úhlu ASG) nebo 139° proti směru hodinových ručiček.

e) Najdi obraz bodu B v otočení okolo středu S o 45° .

Máme dvě možnosti, jak obraz sestavit podle toho, jestli budeme otáčet ve směru nebo proti směru hodinových ručiček.

Pedagogická poznámka: Předchozí příklad je nejdůležitější v této hodině. Je velmi potřebné, aby žáci měli dost času na jeho řešení. Kontrolujeme ho (kvůli následujícím příkladům) jen do bodu d) nejdříve v okamžiku, kdy velká většina má hotový.

Př. 4: Sestav postup, jak naryšovat otočení bodu A okolo bodu S o zadaný úhel α .

Narýsujeme polopřímku SX , tak aby platilo $|\sphericalangle ASX| = \alpha$.

Narýsujeme kružnici $k(S; |SA|)$.

Hledaný bod A' je průnik kružnice k a polopřímky SX .

Matematici nemají rádi dlouhé popisy a snaží se veškeré zápisy zestručňovat $\Rightarrow$ těžko se mohou spokojit s výsledkem „otočení o úhel 68° po směru hodinových ručiček (velikost úhlu ASD) nebo 292° proti směru hodinových ručiček“.

Jak zjednodušit zápis směru otáčení?

Stejně jako v ostatních případech, kdy si vybíráme ze dvou směrů: pomocí znaménka.

Jaké znaménko, kdy zvolíme je záležitostí dohody (která však již byla učiněna):

- otáčení proti směru hodinových ručiček je považováno za otočení o kladný úhel,
- otáčení po směru hodinových ručiček je považováno za otočení o záporný úhel.

Př. 5: Zapiš výsledky bodu 3 d) tak, aby byl směr otáčení vyjádřen znaménkem.

Úhly otáčení:

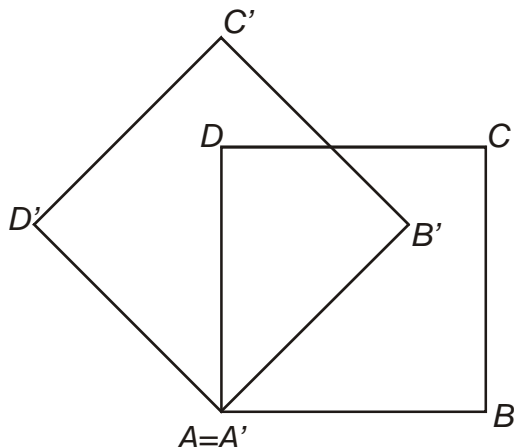
- bod D : 292° (-68°),
- bod F : 235° (-125°),
- bod G : 139° (-221°).

Pedagogická poznámka: Pokud si někdo všimne, že se oba výsledky liší o 360° pochválím ho, ale myšlenku dál nerozvíjíme.

Př. 6: Načrtni čtverec $ABCD$. Načrtni jeho obraz v otočení:

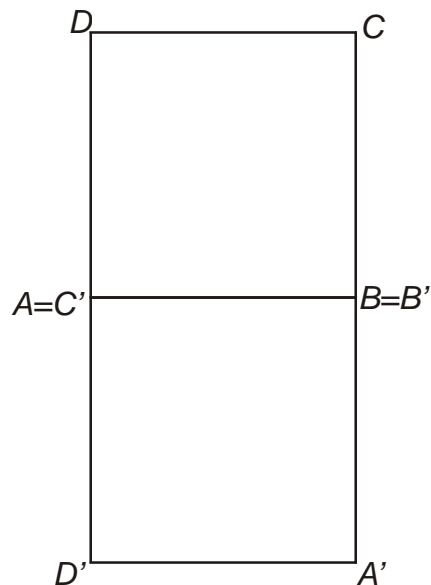
- a) okolo vrcholu A o 45° ,   b) okolo vrcholu B o 90° ,
c) okolo středu čtverce o -45° ,   d) okolo středu čtverce o -90° .
Všechna otáčení prováděj ve směru hodinových ručiček.

a) okolo vrcholu A o 45°

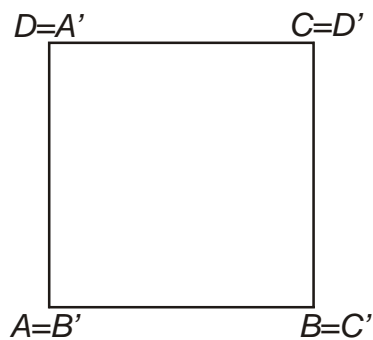
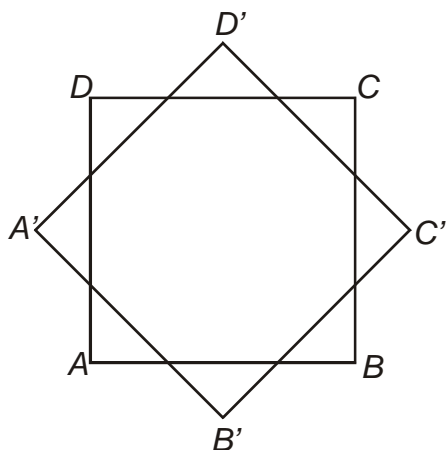

c) okolo středu čtverce o 45°

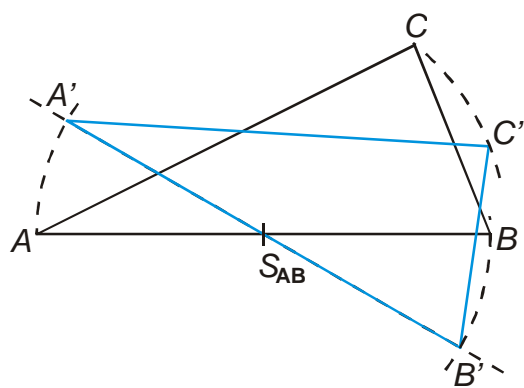
b) okolo vrcholu B o 90°

d) okolo středu čtverce o 90°

Př. 7: Narýsuj libovolný obecný trojúhelník ABC . Sestroj obraz trojúhelníku ABC v otočení okolo bodu S_{AB} o 30° ve směru hodinových ručiček.

Shrnutí: